

VÁCLAV BENEŠ TŘEBÍZSKÝ:

BLUDNÉ DUŠE.

HISTORICKÝ ROMÁN.

"Pan direktor šel jednou schválně do kostela, posadil se do vřehnostenské stolice, nasmířil si na nos brýle, podepřel si bok a poslouchal. Mladý kněz chtěl mluvit o povinnostech poddaných k vřehnostem. Ale Bůh ví, co mu přišlo do hlavy, že začal o povinnostech vřehností k poddaným; ale když šli lidé z kostela, sedláci se kupili dohromady a jeden se jich ptal, zdali dle zákona Božího slušně robotovat a zdali dle evangelia slušně na pány dřít. A potom se vyskytovaly noviny: tu nechtěli na robotu, tam zase do lesa na lásku, jiné si zase z úředních posílů tropili smích, a ještě jiné navalili kameny na cestu, kudy měli jeti vřehní s justiciářem; a všecka ta tvrdost selaských hlav přičítala se nezkušenému knězi. — Můj Bože! — Přeceť výslovně praví svatý Pavel: "Každá duše mocnostem vyšším poddána buď." Říkali o něm, že je tak učený, studoval, Bůh ví kde a co, a tohle nevěděl. Zzeptjte se na to u nás školního dítěte, a poví vám to každé. Potom byl napomínán; ale nepomohlo to. My se musili jeho společnosti vystríhali, aby nefekli, že s ním držíme za jeden provaz." — Pan farář patrně zapomněl, že řekl před několika okamžiky, jak se mladý bratr vybláhal jim. — "Jednou zblbl v Žabovřeskách mušketýra, že měl modřiny po tří neděle, jindy zase uřizil nejmilejšímu koni pana direktora ocas, a kdysi za Srbem chytili mu pska a oholili ho břitvou. Jednou opět přišel pan správce s naběhlou tvář a pole, a to všecko psali na vrub panu páterovi. Dopadlo to s ním také špatně. Tam v té osadě povídají si do dneška, jak jednou přijel černý vůz celý zabedněný, kolem vozu jehali čtyři husaři, dva páni si došli pro pana pátera, pozvali ho do vozu a odjeli s ním, že se nikdy žádný nedozvěděl, kam. Vidíte: to měl z toho! A proto: na kazatelnu patří slovo Boží! A od těch dob tu panovala mezi námi bratrská láska ustavičně."

Zvonili na požehnání, když Kačenka přinesla kávu; pan páter se zdvihl.

"Sedte, sedte, budou zvonit ještě jednou. Poslužte si, bratříčku — jste doma, jak u rodičů."

A mladý kněz porovnával v duchu zdejší faru s tou chaloupkou, na níž sedala se došková střecha sem tam prozelenalá mechovím, pod níž světnice se sčernalým, dřevěným stropem, a v té světnici na průčelní stěně řada starých obrázků; svítil hlavu a něco mu pravilo: "Jsi přece jen v cizině, a v cizině těžko býti jako v domově."

VI.

chřestí, jako by se ptala: zdali už čas? a zase si lehá; noha vaše jí přidupne k zemi, aby si jen zdfimnula a se prospala. I nechce se vám odvrátit oči od žlutavých, rozčeslých olší, od těch polozpuchelých vrů s holými hlavami, od toho kalného modrého nebe, od toho zahaleného slunce, až teplý větřík západní mění se v půlnoční a stráněmi začíná říct, že falešné zlato na stromech a na cestách se rozletuje, jako když rozhazuje báječný boháč dukáty na dračku.

Pan páter seděl po požehnání ve své světnici nad otevřenou knihou; byly to církevní dějiny Eusebiovy. Seděl už tak hezkou chvíli; ale přečetl jen asi jednu stránku, potom náhle knihu zavřel, vytáhl ze stolku arech papíru, přeložil si jej a začal psát; ale již za chvíli odložil pero, vstal a postoupil k oknu, odkudž rozevírala se ta vychválená vyhlídka. Jesení krása rozestírala se před očima jeho stráněmi, lučinami a po lesích; ale stěží ho k sobě poutala. Vězel mu v hlavě černý vůz, čtyři husaři, dva páni, nešťastník, a potom na tu mladou lebku jeho klecala určitěji a neodbytněji otázka, proč mu to všecko pan farář vypravoval? — Pojednou vzal kabát, kloboek a vyšel ven. Pod jesením nebem mezi zahradami a podél tmavých lesů člověk dýchá pokojněji a myslí volněji. Za humny pustil se starým stromoadím v tu stranu, kde leží Jiřice a odtud sem byl také přišel.

Šel zvolna, co noha nohu mine, chvílky se zastavil, rozhlédl se zúkol, zkalené oko se mu zjasnilo; tíže s mladé hrudi jeho spadávala, čím dále přicházel od fary.

Pan farář se za ním díval, dočud nezašel — ale tentokrát bez úsměvu: červená, zakulacená jeho tvář se skoro mračila. Všiml si toho i malý psík na židli vedle něho. Přestal ho pan farář po bobounké, zkudrnaté srsti hlali, až ho na to upomenul prokávkým zaštekutím.

"Nevím, co jim nyní v těch hlavách vězí. Takhle bychom spolu, nily brachu, dlouho dobře nebyli. My musíme držeti s pány, a dočud jsou nám ti k ruce, dočud do břeh nám! — Stavěti vedle Boha vlast a národ? Kde pak máme, vy mladí blázní, ten národ? Jsou-li tím národem voláci, baráčníci, chalupníci, dej vám Pánbůh dobrou noc!"

Mladý kněz si ani nevěštil, že už jest několik minut od Jiřic; šel lál a dál, ale ještě zdoluhavěji. Na černý vůz pozapomněl, otázka, proč mu pan farář dnes tu povídku vyprávěl, odtělja do lesu, na mysl mu tanul vysoký muž v prosté selské haleně se snědou tvář a vážným, ale zároveň také dobrákým výrazem ve tvářích, kterýž jej byl onehdy až k faře doprovodil. Ten mu tenkrát také povídal: "U nás se vám, velebný pane, zalíbí." Když se rozesli, litoval pan páter, že se ho nezeptal na jméno. Venkovský lid měl rád. Když si stěžovali, uměl je potěšiti; když se jim pěti svíraly a rty jejich v rozhorlení žalovaly na spravedlnost nebe i země, a když oči jim šlehalý divokým zástím, mladý muž — tenkrát ještě nebyl knězem — otevíral knihu a z té jim čítával, kterak někdy brali v Čechách domorodým pánům statky, kterak české zemany a české rytíře z Čech vyháněli, kterak ta panství a ty zemanské statky rozdávali cizincům, tomu, kdo ubohý, sřlý lid nejmilosrdněji katano-

val, největší a nejvýnosnější — a když přecházeli hranice rodné země, jak klekali, ruce spínali a se modlivali i za své úhlavní nepřátely. . . . A sedláci potom svěřili hlavy a mlčeli; jen jednou řekl jeden z nich pozdvihnul při tom pěst, jako by k výhrůžce: "A kdybych měl přijít proto do horoucího pekla, za své nepřátely se modliti nebudu!" . . .

"Pánbůh rač pozdravit, velebný pane," ozval se náhle vedle něho mužný hlas.

Mladý kněz jej poznal, pozdvihl hlavu a poděkoval.

"Právě na vás myslím; ani jsem se vás tenkrát nezeptal, jak se jmenujete."

"Jmenuji se Květ. Tamhle máme statek, střecha vykukuje zahradami; tuhle jsou má pole. Hezky to vzrůchá, aby nám to jen Pánbůh požehnal! Jak se vám tu, velebný pane, mezi námi líbí? Vy ráčíte býti bezpochyby z kraje? Tam odtud je vidět daleko, člověk přehlédne najednou kolik mil. Ale věřte mi, já bych těm našim lesům neodvykl. Člověk je slyší ve dne v noci — a my si tu s nimi rozumíme. Mluví-li tiše, říkáme, bude dobrý čas, a začnou-li se v zimě vaditi, obyčejně taje, když se z nich kouří, tušíme dešť, a když je v neděli odpoledne hezky a my si tamhle usedneme na luka, na tu stráně, a když to v těch lesích jen šeptá — mně by se po nich tuze zastesklo. Byl jsem areř na vojně, a v bílém kabátě zapomene prý člověk na všecko; ale já na domov nezapomněl, když mi kolem uší svištěly kulky a když se mi před očima svítily šavle. U nás nám říkájí Podlešáci, naši se proto až perou; ale na mou věru: já se za to jméno nestydím!"

Sedlák Květ mluvil se zápalem, jehož by byl pod jeho kazajkou nikdo nehledal.

A mladému knězi se zdálo, že je odtud několik hodin k východu, že je na stráni nad rodnou dědinou, že tam sedí s otcem v kruhu starých, zkušených lidí a že poslouchá starého Charvátá.

"Jsem areř z kraje, jak vy říkáte; ale vaše lesy je viděti od nás velmi dobře a já je znám už od maličkosti!"

Pan páter se octl se sedlákem Květem již v Jiřických zahrad. V tu stranu, kde ležela Okrouhlna, rozkládala se také zahrada Květova; byly v ní ponejvíce hrůše a štěpy, ale staré na sta let. Ani Květův dědek některých z nich nesázal, a co nyní sedlák pamatuje, jsou pořád stejné, leda že někdy vítr uschlou haluz odlomil. Zahradou kmitl se náhle mladík, utkvěl na sedláku plachým pohledem a smekl rychle čepici; ale okamžitě zmizel na druhé straně. Květ se tvářil, jakoby ho nepozoroval.

"Jsme tak blizounko! — Učinil byste mi velikou radost, kdybyste se ráčil k nám podívat, a což teprve panímám! Jsme areři jen sprostáci; ale — dnes jste nám mluvil z duše. My to víme, že se za nás styděti nebudete."

"Na chvílku se k vám, příteli, podívám."

Věšl do statku humny. Sedlák Květ měl všude výborný pořádek, na dvoře čisto, každý kolík měl své místo, a zápraží bylo umeteno jako v kostele dlažba.

"Velebný pane!" zvolala náhle Světluška. Seděla u okna a čítala; zavřešl rychle knížku odběhla plaše do komory.

"Na mou tě kuši," přisvědčovala panímáma a utírala si očičej zástěrou.

Pan páter vešel do světnice, obvykle pozdravil, panímáma mu políbila ruku a sedlák ho posadil za stůl zrovna pod Krista Pána; by-

lo to první místo. O poutích i posváceníh sedávají tam nejvzácnější hosté a o svatbě ženích s nevěstou. Za chvílku přišla Světluška, měla na sobě tmavou hedvábnou kazajku, žlutou zástěrku také z hedvábí a sukýnku čistě růžovou. V bohatých, hebkých vlasech na skráních leskl se jí hřeben jako v pohádce královně koruna. A byla opravdu ta selská holka v těchhle šatech podobna dnes královně, když se přestrojí a vyjde si mezi lid, aby poznala, zdali je hodný, aby na své uši slyšela jeho přání, jeho stesky, jeho tužby; toliko že královna nese vždycky hrdě hlavu vzhůru, že před nikým se nečervená a že její krok bývá vždy vážný a velebný. A Světluščin pohled byl lehký jako let jijičky, plachý jako klus laňky, když hopkuje po zelené louce k potoku.

"Máme, velebný pane, jen tu jedinou," pravil sedlák Květ, když si sedla k oknu, jež vedlo do dvora a na němž dosud ležela knížka s tmavým, hrubým papírem. Světluška neodvázila se jí vzíti nyní do rukou a jen chvílkami pozdvihly se hluboké oči její a zaletěly pod kříž, kde seděl ten mladý kněz, jehož by byla dnes ráno do večera vydržela poslouchati a jehož slova jí nechtěla s myslí ani nade hrábětem Rožberkem.

Pan páter se zdržel u Květu malou půl hodinky; sedlák jej zase vyprovodil, a když odcházel, přišla mu ta holka políbit ruku a říci "Pánbůh rač provázet!" Ale pronesla to tak tichounce, hlasem sotva slyšitelným, a tváře s téma hlubokými očima ještě níže k zemi sklopila. Pan páter byl o slovo téhle deři rychtářové na rozpacích; stalo se mu to dnes poprvé. Když sedl za stolem naproti starým zkašeným obličejům, jejichž rty otvíraly se jako by mechanicky a jimiž vycházely otázky učené, jako když říci ostrý vítr, nezarážil se a nepotřeboval přemýšlet ani na okamžik; odpovědi se mu z úst jen proudily. Když vysoký, vyzábý professor, jehož přímá tvář podobala se starému, zažloutlému pergamentu, sopránovým zvukem otázal se ho na rozdíl milosti a chtěl nejpodrobnější výrok z otců církevních, nepřivedl ho ani na okamžik z rozvahy. Které věděl, pověděl, a o kterých nevěděl, utvořil si je výbornou latinou sám. Když se ho ptali v dějin církevních na všecky koncily ekumenické, nezmýlil se ani o jediný rok. Ale dnes se mu slovo nedostávalo.

"Opatruj vás tu Pánbůh," řekl až na zápraží.

A když vyšli za humna, ohlédl se jako námatkou, a sedlák Květ vypravoval: "Kdyby nebylo téhle holky, neměl bych na tom světě žádné radosti. Bude jí na jméno Panny Marie osmnáct let. A kdybych umřel a to dítě mělo býti nešťastnou, nemohl bych ani pokojně ve hrobě spát."

"Hodným rodičům dává Pánbůh dobré dítka a dobrým dítkám šťastné dni. . . ."

Sedlák provodil kněze až do Okrouhliny. A když si podali ruce, řekl upřimně: "Kdyby se vám na faře někdy zastesklo, neručte na cestu do Jiřic zapomenout!"

A pana pátera napadlo, že tu byl dnes ponejprv, a kdyby sem vícekrát už nepřišel, že na tenhle statek a na cestu k němu nezapomeně jaktěživ.

A když se pak octl ve své kapance, začal si k oknu a zahleděl se na lesy, do jejichž tmavých hlubin se slunce ponežáhl sklánělo. Bledá tvář se mu zarděla ruměncem podzímních červánků, jež plynuly nad lebkami černých hvozdů, jako by jim chtěly zabarviti v očech mrzutost a jako by je také chtěly oditi tou od-

kvetlou, otřelou krásou podzímni. Ale černé lesy odmítly hrdé večerní záře, a červánky plynuly dál, rozlévaly se šířej, a kaplanka na faře Okrouhelské jen hořela oslňujícím jasem jejích.

Mladý kněz se mimoděk pokojíkem ohlédl. Bohorodička nad lůžkem zavěšená se na něj usmívala, mosazný křížek na stolku, jež byl jednou otec jeho tiskl ke mroucím rtům, leskl se, jako by byl z ryžého zlata, a zasmušilá tvář starého rytíře s bílým nákrčníkem v černém španělském plášti, kterýž byl na zdejší kapance "železnou krávu", se začínala jasniti; byl prý to jeden z dřívějších majitelů zdejšího panství, eizozemec až odněkud z Kastilie. — Zdálo se, jako by ta podzímni kráska teprv až dnes a k tomu ještě s posledními červánky mladého kněze na faře Okrouhelské vítala.

VII.

Jiřicemi šla od statku ke statku palička. — Palička bývala obyčejně z dubového dřeva a válcovitěho tvaru; kolem byl ovínut papír přitažený ku dřevu stužkou, na němž napsáno bylo vyhlášení rychtářovo. — Palička měla jíti od stavení ku stavení rychle; ale často se stávalo, že na ní někde zapomněli a k rychtářovi že došla zpět až druhý den. — V Jiřicích chodila dnes palička také pomalu; ale ne proto, že by snad neuměl čísti. Dnes jí v každém statku četli třikrát i čtyřikrát. Každý, kdo písmu rozuměl, vzal ji do ruky, na všecky strany obrátil a potom ji teprve dali dál.

Nad Jiřicemi táhly těžké podzímni mraky a říčelo z nich, jako by už přicházel sníh. Bylo arei po svatém Martině, a ten přijížděl na bílé brně velmi rád. Snopkář Skůra stál ve své chatě u okna, měl na sobě bílý vojenský plášť, chystal se do Okrouhliny na požehnání a prozpěvoval si starodávnou píseň, jak jeden mládence si vybíral nevěstu za nevěstou, jak jezdil až do kraje a tam jednou potkal pannu, která se mu zalíbila na první pohled; zastavil se a řekl, že si hledá nevěstu, a ptal se, nechtěla-li by s ním, že má statek jako zemanský dvůr; a panna přikývla. Stiskli si ruce; ale nevěsta měla prsty studené jako led. A když se jí podíval blíž do tváří, měla je bílé jako zeď, a když se ho pan farář ptal, chce-li s ní býti živ až do smrti, neodpověděl, zavravoral a v tu chvíli bylo po něm; nevěstě svatební šat svezl se s těla a před oltářem stála smrt — kostlivec. Skůra dozpěvoval poslední sloku: "A tak si z toho, vy mládenci vejběrační, příklad dobrý vezmete!" Ale nedozpíval, někdo zaklepal prudec na dvířka; přinášeli mu také paličku. Byla už nějak celá pošmouřana, papír kolem potrhán a stužka polo rozvázána. Skůra ji také několikrát obrátil; ale mohli mu dáti tolik dukátů, kolik snopků ve svém životě nadělal, a byli by se přece od něho nedověděli, co tam napsáno. "Co pak nám tu chtějí, Martine? Dnes se mi nějak kalí oči. Až budeš tak starý jako já, tak se ti ty litery taky v hlavě popletou."

Klučík, kterýž mu paličku přinesl, vzal ji do ruky a četl dosti plyně: "Vědomost se dává všem sousedům i zdejším usedlíkům, by dnes odpoledne po požehnání do jednoho dostavili se na rychtu."

(Pokračování.)

Jistou známkou zlého nastuzení jest kašel. Jistou známkou jeho vyléčení pomocí Dr. August Koenig's Hamburger Brustthee jest, že kašel a nastuzení zmizí.

"Na marjance" (The Village Tavern), polka, pro dvě ruce na piano za 25 centů.